

Oponentský posudek

Dizertační práce

Analýza vybraných faktorů ovlivňujících terapii diabetu mellitu

Autor

Mgr. Tereza Hendrychová

Školitel

Doc. MUDr. Alena Šmahelová, Ph.D

prof. RNDr. Jiří Vlček, CSc.

Oponent

MUDr. Karel Macek, CSc.

Předkládaná práce si klade za cíl analýzu faktorů ovlivňujících terapii diabetes mellitus. Sama autorka konstatuje, že se jedná o velmi široké téma. Toto konstatování samo nutí k výběru faktorů, které budou zpracovány. Význam práce je položen výskytem a závažností diabetes mellitus, chronicitou choroby, častou polypragmazií u diabetiků, významem nefarmakologických opatření a v neposlední řadě spoluprací pacienta v průběhu terapie. V práci nacházíme témata jak nefarmakologická, jako analýza stravovacích návyků nebo adherence k terapii, tak farmakologická, jako možnosti použití některých perorálních antidiabetik u diabetiků 1. typu, možnosti terapie inzulinovou pumpou a lékové interakce u starších diabetiků. Vzhledem k tomu, že se jedná o komentovaný soubor publikovaných článků, je obtížný úkol zajistit propojení a návaznost předložených článků.

Členění dizertační práce odpovídá pracem toho typu a je pečlivě provedeno. Jak již konstatováno, jedná se o komentovaný soubor 5 publikovaných prací. První tři články mají rešeršní charakter, další dva jsou výsledkem práce autorky a týmu, jedná se o originální výsledky.

Články byly publikovány v časopisech s impact faktorem, dvakrát 1.333, dvakrát 0.665 a jednou 0.262, prošly tedy recenzním řízením.

Dizertační práce obsahuje celkem 110 stran přehledně členěných a 119 literárních citací.

V úvodní teoretické části autorka přehledně shrnuje poznatky o diabetes mellitus a jeho terapii. Oceňuji přehlednost a stručnost, kterými však netrpí obsahová stránka. Údaje jsou současné, kritéria podle oficiálních dokumentů, poznatky o patogenezi s recentními poznatky. Na začátku kapitoly o farmakoterapii je její začlenění do celkového léčebného plánu. Shrnutí farmakoterapie nejen postihuje základní lékové skupiny, ale i technologie podávání, podává přehled i moderních lékových skupin s kritickými poznámkami. Na konci jsou poznámky k dietní terapii a fyzické aktivitě diabetiků. Zdůrazňuji, že pokládám za adekvátní rozsah této části, která v jiných pracech bývá rozvláčná, neucelená a nepřehledná.

Dalším oddílem práce je souhrn publikovaných rešeršních článků. Úvodní z nich se zabývá srovnáním terapie intenzifikovaným inzulinovým režimem a inzulinovou pumpou, jedná se o přehled publikovaných prací. Domnívám se, že autorka v něm zpřístupňuje problematiku odborné veřejnosti a komentáři usnadňuje orientaci, přitom se jedná o poměrně velké množství informací. Tím byl splněn cíl článku. Další článek shrnuje poznatky o možnosti využití perorálních antidiabetik jako adjuvantní terapie u diabetiků 1. typu. Jedná se rovněž

o přehledový článek shrnující informace k této poměrně moderní problematice, zabývá se i postavením novějších léků v této indikaci, nerozpakuje se však zdůraznit postavení metforminu. Uspořádání podle jednotlivých lékových skupin je přehledné a komentáře k jejich významu v této problematice kritické. Obě tyto rešeršní práce přesně popisují metodiku vyhledávání zdrojových publikací, metaanalýz, postup pokládám za reprodukovatelný. Rovněž se vyznačují diferencovaným přístupem k datům, rozlišování úrovně a kvality jednotlivých metaanalýz, výsledky jsou pak adekvátním způsobem interpretovány v člancích.

Dalším rešeršním článkem je publikace, zabývající se potenciálem lékových interakcí u starších diabetiků, téma nepochybně záslužné a zřejmě opomíjené. Důsledné vyhledávání lékových rizik je v terapii starších pacientů s diabetes mellitus nezbytné. Článek je přehledný, informace jsou použitelné v praxi, apeluje odpovídajícím způsobem na příjemce informací. V článku chybí popis metodiky vyhledání zdrojové dokumentace v interakcích, což může být způsobeno požadavky časopisu, v němž byl publikován. Rešeršní část je zakončena komentářem, který se snaží téma stmelit. Hlavně však komentuje objektivně a srozumitelně. Kromě shrnutí informací, obsažených již v člancích, se snaží o doplnění mezer. Např. použitou metodiku v článku o lékových interakcí. Pozornému čtenáři článků vlastně komentář dává za pravdu.

Oba původní články autorky byly publikovány ve stejném časopise s IF 1.333. Adherenci pacientů, kterou se zabývá prvním z nich, pokládám za zásadní téma, jak lékařské péče, tak zejména farmaceutické péče o pacienta s diabetes mellitus nejen 1. typu. S vědomím, že článek prošel recenzním řízením si dovoluji upozornit na počet pacientů studijní populace, $n=111$ a poměr pacientů s inzulinovou pumpou, který byl 53%. Kladným rysem je poctivá příprava a validace dotazníků a klinický přístup k problému. Pokud jde o výsledky, jsou střídavě hodnoceny, nejsou ani příliš překvapivé ani zklamáním. Mají význam pro další zdokonalování péče o diabetika 1. typu, nejen při výchově k adherenci, ale s přesahem do sociální prostředí, v němž pacient žije. Jak s ohledem na toto konstatování, tak zejména vzhledem k výsledkům, práce končí poměrně rozsáhlou a dobře členěnou diskuzí. Následující komentář je spíše shrnující. Práce je cenná tím, že studuje populaci diabetiků 1. typu.

Dietní opatření představují jeden ze zásadních problémů terapie diabetiků 2. typu. Stravovacími návyky diabetiků 2. typu se zabývá poslední článek v předložené dizertační práci. V práci byl použit standardní dotazník, opět v metodické části velmi dobře popsán a zhodnocený, včetně validace. Hodnoceny jsou výsledky u 200 pacientů. Získávání nových poznatků v oblasti, která je tak široce rozpracována je obtížné. V článku jsou obsaženy výsledky nejen vědecké, ale i praktické. Využití v praxi mají jak zjištěné rozdíly mezi ženami a muži, tak i neochota zásadně návyky měnit, spíše přizpůsobovat, tak postupy jak ovlivnit nedostatek vlákniny při způsobu stravování podle zásad české kuchyně.

Dizertační práce splnila cíle, které si autorka kladla. Přes určitou nesourodost jednotlivých témat v rámci širokého záběru diabetes mellitus se s dílčími úseky vypořádala na vysoké úrovni. Z téhož důvodu musela obsáhnout větší spektrum informací i literatury. Práce vyniká přehledností, poctivostí a moderním náhledem. Odbornost farmaceuta skutečně klinického je z práce jasně patrná. Uchazečka prokázala schopnost samostatné vědecké práce. Jazyková a formulační stránka je na vysoké úrovni, formální chyby jsou zcela výjimečné.

Dizertační práce splňuje požadavky, po zodpovězení dotazů a úspěšné obhajobě doporučuji přijmout jako jeden z podkladů k udělení titulu Ph.D.

Dotazy:

1.

Jaký je současný pohled na možnost léčit diabetika 2. typu pouze dietou (viz strana 10 a strana 11)?

2.

Jsou počty pacientů v původních pracích autorky srovnatelné s pracemi stejného nebo podobného typu a to i u jiných onemocnění ?

3.

Jaké jsou rozdíly v ekonomických nákladech na terapii intenzifikovaným inzulínovým režimem a inzulínovou pumpou a jak mohou ovlivňovat rozhodování lékaře a farmaceutickou péči ?

4.

Jaké jsou trendy a vývoj v názorech ADA standardů mezi roky 2010 a 2013, které jsou uvedeny v seznamu použité literatury, zejména poznatky týkající se faktorů analyzovaných v předložené práci ?

MUDr. Karel Macek, CSc.
OAP FN

Fakultní nemocnice v Hradci Králové
Sokolská 581
500 05 Hradec Králové

V Hradci Králové 14.1.2014